

Bostadspolitik, är det något för arkitekter?

En gång i tiden var arkitekterna i högsta grad delaktiga i formulerandet av mål för samhällets bostadspolitik. En gång i tiden fanns också en bostadspolitik som gav förutsättningarna för aktörer och intressenter inom bostadsbyggandet.

Så är det inte längre. Arkitekterna står sedan länge vid sidan av den bostadspolitiska debatten. Av den tidigare bostadspolitiken finns bara fragment kvar.

Det är uppenbart att samhället åtminstone måste stå för några bostadspolitiska mål.

Nu vill vi inte tillbaka till en bostadspolitik som byggde på subventioner som samhälls-ekonomi inte längre tål. Den vägen är stängd. Det går å andra sidan inte att slå sig till ro med konstaterandet att tidigare bostadspolitiska mål ersätts med *inga* bostadspolitiska mål. Det är uppenbart att samhället åtminstone måste stå för *några* bostadspolitiska mål. Det är lika uppenbart att de olika aktörerna inom bostadsbyggandet, inklusive arkitekterna, måste vara delaktiga i en diskussion som kan lägga grunden för nya bostadspolitiska mål i samhället.

Idag ökar bostadsbristen i landet. Nu redovisar, allt enligt Boverkets uppgifter, 80 kommuner brist på bostäder. Siffran har i det närmaste fördubblats på två år. Ännu tydligare blir bilden av det faktum att mer än halva landets befolkning bor i kommuner med bostadsbrist. Först 2008 räknar Boverket med att bostadsbyggandet når den nivå som är långsiktigt behövlig, 30.000 lägenheter per år. Fram till dess ökar bostadsunderskottet med ytterligare minst 30.000 lägenheter, om man utgår från Boverkets prognoser.

Försäljningsbygghearna, d v s de stora entreprenörerna, dominerar marknaden helt. Förvaltningsbygghearna, d v s i första hand

allmännyttan, har visserligen nu ökat sitt byggande men det sker från oerhört låga nivåer. Antalet nybyggda bostäder i Stockholm ökade under år 2001 med 1 300. Av dessa var endast 300 hyresrätter.

Kostnadsutvecklingen i bostadsbyggandet har medverkat till att det idag krävs 1,75 normalinkomst per hushåll för att klara hyran för en nybyggd hyreslägenhet på 65 m², också det enligt Boverkets beräkningar. Det är uppenbart att en smärtgräns på många olika sätt är nådd.

Utmaningarna är många. Det behövs byggas mer. Det behövs byggas mer varierat. Det behövs byggas för alla sorters boendekategorier. Det behövs byggas billigare.

Samtidigt är fallgroparna många. Det vore förödande att ge efter på kraven på långsiktighet och beständighet i bostadsbyggandet. Det måste byggas med kvalitet. Kortsiktiga lösningar med nödbostäder och snabbt ihopstaplade bostadsmoduler, kan förbättra bostadsstatistiken men ger långsiktiga kostnadseffekter som inte kan försvaras.

Arkitekterna behöver ta steget in i den bostadspolitiska debatten. Arkitekternas kunskap om bostadsbyggandets kvalitetsfrågor och vad som i grunden konstituerar den goda bostaden måste tillföras dagens bostadspolitiska debatt. Arkitekterna kan också tillföra ett medborgar- och konsumentperspektiv – röster som inte hörs på den marknad som präglas av allt större kortsiktighet i agerandet.

Sveriges Arkitekter vill synas mer i den bostadspolitiska debatten. Vi hoppas förstås att alla medlemmar med stor erfarenhet av planering av våra bostadsmiljöer också vill ta del i ett sådant, mer synligt och mer tydligt, agerande.

Staffan Carenholm

Sveriges Arkitekter är intresseorganisation för Sveriges arkitekter, inredningsarkitekter, landskapsarkitekter och fysiska planerare med över 9.000 medlemmar.

Sveriges Arkitekter
Wirwachs Malmgård
Ansgariegatan 5
Box 9225, SE-102 73
Stockholm, Sweden
Tel +46(0)8 5055 7700
Fax +46(0)8 5055 7705
kansli@arkitekt.se
www.arkitekt.se

Ordförande:
Johan Nyren
johan.nyren@nyrens.se
vice ordförande
Tiina Sarap,
tiina.sarap@tyrens.se

Förbundsdiröktör:
Staffan Carenholm,
staffan.carenholm@arkitekt.se

Nya telefontider

Telefonbelastningen på Sveriges Arkitekters kansli har under en längre tid varit hård. Såväl juristerna som andra handläggare har haft svårt att hinna med att arbeta med medlemsärenden på grund av det höga inflödet av telefonsamtal. För att kunna hålla hög servicegrad är det nödvändigt med en balans mellan tillgängligheten på telefon och det konkreta arbetet med

att biträda i förhandlingar, göra utredningar, granska avtal och arbeta med annan medlemservice.

Från den 1 mars stänger vi därför telefonväxeln en timme tidigare är för närvarande. Det innebär att växeln stänger kl 15.00. Vi uppmanar till ökad användning av e-post, vilket oftast är ett effektivt sätt att komma fram och få kontakt med den man sö-

ker. Alla kansliets anställda nås med e-postadressen fornamn.efternamn@arkitekt.se. Vet du inte vem du bör prata med, skicka då ditt e-postmeddelande till kansli@arkitekt.se och tala om karaktären på ditt ärende, som då direkt skickas vidare till rätt mottagare.

Sveriges Arkitekter syns i debatten

De höga byggkostnaderna i Sverige är ett problem. Byggföretagen måste hitta nya sätt att arbeta och stat och kommun nya sätt att hålla nere priserna, skrev NCC:s vd Alf Göransson på SvD Brännpunkt den 25 januari. Göransson föreslår "partnering", en samarbetsform där byggherre, entreprenör, arkitekt, konstruktör, installatör och övriga parter arbetar i vad han kallar "team med öppen ekonomisk redovisning".

Detta fick Sveriges Arkitekters Staffan Carenholm att fatta pennan och den 28 januari publicerades hans replik, där han kallar partnering för de stora byggföretagens modeord. "Partnering låter tjugigt, men är i första hand ett försök att behålla ledartröjan i byggprocessen och bestämma villkoren för övriga aktörer" skriver han och påpekar att NCC, tillsammans med Skanska, JM och Peab, äger byggrätter för 60.000 lägenheter, vilket svarar mot minst tre års produktion av bostäder i landet och att förutsättningarna för svenska bostadsbyggande i praktiken bestäms av dessa fyra storföretag. Staffan Carenholm skriver att det istället är byggherren som åter måste bli herre över byggprocessen.

Här får han medhåll av Landskro-

nahems vd Göran Jingborg som den 6 februari skriver i SvD att "byggherren måste ha initiativet och inte byggföretagen".

Uppmärksamheten fortsatte fyra dagar senare, när Carenholms debattinlägg i förra numret av Arkitekten, citeras i SvD:s debattguide.

Läs Staffan Carenholms inlägg i SvD på www.arkitekt.se.

Lönestatistiken

Sveriges Arkitekters lönestatistik för 2002 är snart klar för publicering. Vi räknar med att merparten av lönestatistiken ska kunna läggas ut på hemsidan, www.arkitekt.se, omkring den 10 mars. Hela statistiksammanställningen kommer också att skickas ut till alla medlemmar.

Ska utbildning löna sig?

Lönar det sig att investera i utbildning? Inte om svenska folket får bestämma. Den slutsatsen kan dras av en undersökning LO genomfört. Av 7000 tillfrågade anser 83 % att löneskillnaderna är för stora. De svarande anser att löneskillnaden mellan en läkare och en städare bör vara 12 500 kr/mån. I verkligheten är den drygt 30.000 kr. LO är förstås glada över resultatet och anser att det finns ett stöd för att på nytt pressa ihop löneskillnaderna på arbetsmarknaden.

De svarande som tjänar mindre än 16 000 kr/mån anser att ett vårdbiträde bör tjäna 19 800 kr/mån och en läkare 26 600 kr/mån. Skillnaden mellan tio veckors och tolv års

utbildning ska alltså vara endast 34 procent högre lön.

Det är allvarligt att utbildning värderas så lågt och lönepremien för en satsning på en kvalificerad högskoleutbildning är så låg. Svag lönespridning i sig är ett tillväxthinder. Folk vet att det inte alltid lönar sig att satsa på efterutbildning och kompetensutveckling.

Det behövs tydligare ekonomiska drivkrafter, bland annat större lönespridning, för att få unga människor att satsa på en kvalificerad utbildning. Fler välutbildade människor ökar Sveriges konkurrenskraft. Det är det som också långsiktigt bäst gynnar människor med lägre inkomster.

Kolumnen
Katarina Nilsson

En mer generell inredningsarkitekt

Sen två år tillbaka har HDK inte längre någon separat antagning till inredningsarkitektutbildningen. I stället finns idag en gemensam designutbildning med industri- och produktdesign, grafiska formgivning samt inredningsarkitektur. Förändringen kom plötsligt och nästan kuppattat. Och den som försökte få en klar bild av vad den nya utbildningen skulle innebära möttes i bästa fall av slogans om den fantastiska framtiden för breda designers. Men oftast bara av tystnad.

Nu har pionjärerna gått halva sin utbildning. Av den ursprungliga generalistutbildningen blev det en gemensam designutbildning för de fyra ovan nämnda disciplinerna. Studenten väljer att tillämpa ett gemensamt temautifrån till exempel en inredningsarkitekts synvinkel.

Studenterna verkar nöjda med systemet. På utbildningen finns nu ett mindre antal som bestämt sig för att bli inredningsarkitekter och därför konsekvent väljer en sån inriktning i projekten. Men de är helt klart färre än de cirka tolv som började på den gamla utbildningen. En liten utbildning har blivit ännu mindre.

De som valt att inrikta sig mot inredningsarkitektur har förstås också sökt sig först till SIR och ArkitektFörbundet och nu till Sveriges Arkitekter. I avvaktan på en klarare bild av utbildningen och vårt eget nybildande av organisation har vi passat i frågan. För studenterna har det i praktiken inneburit ett nej till studentmedlemskap från start. Något som självfallet inte känns tillfredställande för dem. ArkitektStudenterna har dock beslutat erbjuda HDK-studenterna associerat medlemskap.

Frågan om vilka vi dela organisation med och vilka vi inte känner tillräcklig samhörighet med är intrikat. Vår omvärld förändras – inte minst på grund av en mer internationaliserad marknad för såväl utbildning som yrke. Utbildningarna går mot kandidat och magisterexamen som ger såväl nya in- som utgångar till arkitekturämnen. Vilka vi välkomnar eller ställer utanför kräver ett aktivt ställningstagande. Att bara hänvisa till kopplingar till de nuvarande arkitektutbildningarna blir allt mindre relevant. Hur vi väljer att anpassa oss till verkligheten är en fråga som inte har ett givet svar. Men att bara köra på blir också ett ställningstagande – som utifrån kommer uppfattas som både inkonsekvent och bakåträvande. Fråga studenterna på HDK till exempel.

Rickard Wallgren, studenthandläggare